

УДК 37.014.5:347.77.043](477)+37.018+37.091
DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.84.3.23>

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОСВІТИ В УКРАЇНІ. ЧАСТИНА 5: ЛІЦЕНЗОВАНИЙ ОБСЯГ І ЛІЦЕНЗУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Марініч В.К.,
адвокат, керівник ГО «Магістрат»
ORCID: 0000-0002-3206-1436

Голуб С.М.,
учасник ГО «Магістрат»
ORCID: 0000-0003-2365-064X

Марініч В.К., Голуб С.М. Правове регулювання освіти в Україні. Частина 5: Ліцензований обсяг і ліцензування закладів освіти.

Метою даної статті є висвітлення результатів дослідження певних правових особливостей регулювання освітньої діяльності в Україні, які виникли внаслідок застосування Міністерством освіти і науки України поняття «ліцензований обсяг» для регулювання максимальної сумарної кількості здобувачів безоплатної і платної вищої освіти у державних, комунальних і приватних закладах освіти, у тому числі тих здобувачів освіти, які можуть протягом одного календарного року вступити на навчання до закладу вищої освіти чи бути поновлені у ньому або переведені до нього з інших закладів.

При проведенні даного дослідження було проаналізовано основні умови ліцензування освітньої діяльності, з урахуванням необхідності дотримання основних прав і свобод людей, а також з урахуванням основних принципів ліцензування господарської діяльності, встановлених законодавством України і міжнародними актами, які регулюють або впливають на процес регулювання основних прав і свобод людини у сфері освіти в Україні. При цьому під час аналізу умов ліцензування освітньої діяльності було визначено певні правові колізії і ознаки неконституційності деяких положень законодавства України про вищу освіту, а також можливі варіанти некоректного застосування процедури ліцензування і терміну «ліцензований обсяг» в освітній діяльності.

За результатом дослідження доведено необхідність розмежування процесів регулювання освітньої діяльності (у тому числі, із використанням процедури ліцензування), які можуть застосовуватися до контролю діяльності закладів вищої освіти державної і комунальної форми власності і тих процесів, які можуть застосовуватися до діяльності приватних закладів вищої освіти. Також, доведено необхідність розрізнення умов регулювання освітньої діяльності, які можуть застосовуватися до процесів надання безоплатної освіти і до процесів надання платної освіти у формі господарської послуги. З урахуванням цього, було запропоновано окремі варіанти можливого застосування терміну «ліцензований обсяг», які можуть забезпечити дотримання конституційних прав і свобод, та визначено протиправність застосування цього терміну в інших випадках.

Зазначена стаття є п'ятою статтею із цього циклу досліджень і включає результати правового дослідження процесу регулювання освіти в Україні, зокрема, принципів, меж і особливостей ліцензування освітньої діяльності, а також умов застосування терміну «ліцензований обсяг».

Ключові слова: правове регулювання освіти, освіта, освітня діяльність, ліцензований обсяг, ліцензування.

Marinich V., Holub S. Legal regulation of education in Ukraine. Part 5: Licensed amount and licensing of educational institutions.

The purpose of this article is to highlight the results of the study of certain legal features of the regulation of educational activities in Ukraine, which arose as a result of the Ministry of Education and Science of Ukraine's application of the concept of "licensed amount" to regulate the maximum total number of applicants of free and fee basis higher education in state, communal and private educational

institutions, including those students who can apply to a higher education institution within one calendar year or resume studies or transfer to it from other institutions.

When conducting this study, the main conditions for licensing educational activities were analyzed, taking into account the need to observe the basic rights and freedoms of people, as well as considering the basic principles of licensing of economic activity established by the legislation of Ukraine and international acts that regulate or influence the process of regulating basic rights and freedoms in the field of education in Ukraine. At the same time, during the analysis of the conditions of licensing of educational activity, certain legal conflicts and features of unconstitutionality of some provisions of Ukrainian legislation on higher education were identified along with incorrect application of the licensing procedure and the term “licensed amount” in educational activity.

According to the results of the study, the necessity of distinguishing between the processes of regulating educational activity (including the use of the licensing procedure) that can be applied to the control of the activities of state and communal institutions of higher education and those processes that can be applied to the activities of private institutions of higher education has been proven. Additionally, the necessity of distinguishing the conditions of regulation of educational activity that can be applied to providing free education and fee-based education in the form of an economic service has been proven. With this in mind, separate variants of the possible application of the term “licensed amount” were proposed, which can ensure the observance of constitutional rights and freedoms and the illegality of using this term in other cases.

The article is the fifth article from the cycle of research and includes the results of a legal study of the process of education regulation in Ukraine, in particular, the principles, limits, and features of licensing of educational activities as well as the conditions of application of the term “licensed amount”.

Key words: the legal regulation of education, education, educational activity, licensed amount, licensing.

1. Вступ

1.1. Постановка проблеми. Забезпечення доступу до освіти є головним обов'язком держави, яка планує створення цивілізованого суспільства і діяльність якої спрямована на дотримання європейських цінностей.

При цьому ще в середині 20 століття міжнародною спільнотою було зроблено важливі кроки для забезпечення доступності освіти, шляхом визначення основних прав людини у Загальній декларації прав людини, прийнятої і проголошеної резолюцією Генеральної Асамблеї ООН № 217 А (III) від 10 грудня 1948 року (далі – **Загальна декларація ООН**) [11], а також у Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, підписаної 04 листопада 1950 року (далі – **Європейська Конвенція з прав людини**) [10].

В свою чергу, після виходу у 1990 році України із складу СРСР, в Україні також були зроблені кроки для забезпечення доступу до освіти, шляхом прийняття Закону України «Про освіту» від 23 травня 1991 року за № 1060-ХІІ [4] і визначення основних прав і свобод людини і громадянина у Конституції України, затвердженої Законом України від 28 червня 1996 року за № 254к/96-ВР (далі – **Конституція України**) [6].

Однак, в подальшому, в Україні відбулося безліч освітніх реформ, остання з яких завершилась прийняттям Закону України «Про освіту» від 05 вересня 2017 року за №2145-VIII (далі – **ЗУ Про освіту 2017 року**) [5] і Закону України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 року за № 1556-VII (далі – **ЗУ Про вищу освіту**) [2].

При цьому, під гаслом європеїзації, незалежності і автономії закладів освіти, зазначені реформи встановили жорсткий контроль Міністерства освіти і науки України над закладами освіти, що збільшило корупційну складову в сфері освіти і фактично встановило державно-бюрократичний контроль над освітою.

Більш того, шляхом застосування ліцензування для всіх видів освітньої діяльності і запровадження ліцензованого обсягу для обмеження кількості здобувачів освіти у закладах освіти, Міністерство освіти і науки України порушило принцип доступної освіти і основні умови господарської діяльності в частині заборони дискримінації і монополізації діяльності.

Таким чином, можливо відзначити те, що на сьогоднішній день процес правового регулювання освіти призвів до численних правових колізій, монополізації освіти Міністерством освіти і науки України, порушення прав приватних закладів освіти і порушення прав людей на доступну освіту.

В зв'язку з цим, виникла необхідність у проведенні глибокого і системного правового дослідження основних принципів і процедур ліцензування освітньої діяльності в Україні.

1.2. Статус питання. На сьогоднішній день існує низка міжнародних і національних наукових досліджень в галузі освіти. Однак, всі ці дослідження переважно пов'язані з якістю освіти і міжнародною інтеграцією освітнього процесу.

На жаль, жодне з цих досліджень не вивчає проблеми правового регулювання ліцензування освітньої діяльності в Україні.

1.3. Метою цієї статті є визначення принципів, меж і особливостей ліцензування освітньої діяльності, а також умов застосування терміну «ліцензований обсяг» в сфері освіти в Україні. .

2. Ліцензування освітньої діяльності в Україні

2.1. Межі ліцензування освітньої діяльності

Положеннями частини 1 статті 2 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 02 березня 2015 року за № 222-VIII (далі – **ЗУ про ліцензування**) встановлено те, що: *«Цей Закон регулює суспільні відносини у сфері ліцензування видів господарської діяльності, визначає виключний перелік видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню ...»* [3].

В свою чергу, положеннями частини другої статті 2 і підпункту 6 частини 1 статті 7 **ЗУ про ліцензування** встановлено те, що освітня діяльність підлягає ліцензуванню.

Водночас згідно положень частини 2 статті 3 **ЗУ про ліцензування**:

«Принципи державної політики у сфері ліцензування поширюються на порядок ліцензування всіх видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню.

Ліцензування видів господарської діяльності, що не відповідає наведеному у цій статті принципам державної політики, забороняється» [3].

Таким чином, можливо стверджувати про те, що ліцензуванню підлягає лише та освітня діяльність, яка вважається господарською діяльністю.

При цьому, відповідно до положень частини першої статті 3 Господарського кодексу України, прийнятого Верховною Радою України 16 січня 2003 року за № 436-IV (далі – **ГК України**):

«Під господарською діяльністю у цьому Кодексі розуміється діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність» [1].

Враховуючи вищевикладене, можливо стверджувати про те, що **ЗУ про ліцензування** дозволяє ліцензувати лише ту господарську освітню діяльність, яка спрямована на надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність.

Відповідно, освітня діяльність щодо надання безоплатної освіти (за рахунок державних і місцевих асигнувань), яка не вважається господарською діяльністю, не підлягає ліцензуванню.

При цьому згідно положень частини 1 статті 189 **ГК України**:

«1. Ціна в цьому Кодексі є вираженням у грошовій формі еквівалентом одиниці товару (продукції, робіт, послуг, матеріально-технічних ресурсів, майнових та немайнових прав), що підлягає продажу (реалізації), який повинен застосовуватися як тариф, розмір плати, ставки або збору ...» [1].

Тобто, ліцензуванню підлягає лише та господарська освітня діяльність, яка спрямована на надання платних освітніх послуг, що мають ціну, яка визначена в грошовій формі і є еквівалентом одиниці послуг, що надаються (продаються).

В свою чергу, стосовно платної освіти законодавством України дозволено закладам вищої освіти здійснювати господарську діяльність у сфері освіти шляхом надання платних освітніх послуг. Так, положеннями статті 73 **ЗУ Про вищу освіту** встановлено те, що:

«1. Заклад вищої освіти відповідно до законодавства та статуту може надавати фізичним та юридичним особам платні послуги ...

...

5. Платні освітні та інші послуги надаються закладами вищої освіти за умови відповідності матеріально-технічної бази вимогам законодавства, а у разі встановлення законодавством вимог щодо необхідності ліцензування або отримання дозволів для надання платної послуги - після отримання таких дозвільних документів.

6. Розмір плати за весь строк навчання для здобуття відповідного ступеня вищої освіти, ..., а також порядок оплати освітньої послуги ... встановлюються в договорі (контракті), що укладається між закладом вищої освіти та фізичною (юридичною) особою, яка замовляє платну освітню послугу ...» [2].

При цьому необхідно зазначити про те, що згідно положень частини 3 статті 180 **ГК України**: *«При укладенні господарського договору сторони зобов'язані у будь-якому разі погодити предмет, ціну та строк дії договору»* [1].

Також, в положеннях частини 2 статті 189 **ГК України** встановлено те, що: *«ціна є істотною умовою господарського договору ...»* [1].

Відповідно, можливо стверджувати про те, що ліцензуванню підлягає лише та господарська освітня діяльність, яка здійснюється на підставі господарського договору і спрямована на надання платних освітніх послуг, що мають ціну, яка визначається в грошовій формі і є еквівалентом одиниці послуг, що надаються (продаються).

В свою чергу, згідно положень статті 181 **ГК України**:

«Господарський договір укладається в порядку, встановленому Цивільним кодексом України, з урахуванням особливостей, передбачених цим Кодексом» [1],

а згідно положень частини 2 статті 638 Цивільного кодексу України, прийнятого Верховною Радою України 16 січня 2003 року за № 435-IV (далі – **ЦК України**):

«Договір укладається шляхом пропозиції однієї сторони укласти договір (оферти) і прийняття пропозиції (акцепту) другою стороною» [9],

При цьому згідно положень частини 1 статті 640 **ЦК України**:

«Договір є укладеним з моменту одержання особою, яка направила пропозицію укласти договір, відповіді про прийняття цієї пропозиції» [9].

Також, положеннями статті 202 **ЦК України** встановлено те, що договір є правочином, який згідно вимог статей 206 і 207 **ЦК України** повинен бути вчинений у письмовій формі і підписаний сторонами, а його зміст зафіксований в одному або кількох документах [9].

Тобто, в сфері освіти, надання господарських освітніх послуг має підтверджуватися договором між закладом освіти і здобувачем освіти.

Таким чином, **межі ліцензування освітньої діяльності** і, відповідно, **межі застосування ЗУ про ліцензування** щодо освітньої діяльності можливо визначити наступним чином:

«Ліцензуванню підлягає лише та освітня діяльність, яка є господарською діяльністю, що здійснюється на підставі господарського договору, укладеного між закладом освіти і здобувачем освіти, і спрямована на надання платних освітніх послуг, що мають ціну, яка визначається в грошовій формі і є еквівалентом одиниці послуг, що надаються (продаються) і підлягають оплаті.

Забороняється ліцензування освітньої діяльності, яка не є господарською діяльністю. Таким чином, освітня діяльність щодо надання безоплатної освіти (за рахунок державних і місцевих асигнувань), яка не вважається господарською діяльністю, не підлягає ліцензуванню».

Окремо необхідно зазначити про те, що в положеннях частини 1 статті 24 **ЗУ Про вищу освіту** вказано наступне:

«Освітня діяльність у сфері вищої освіти провадиться закладами вищої освіти ... на підставі ліцензій, що видаються центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки, відповідно до закону» [2].

Тобто, зазначені положення не містять поділу освітньої діяльності на господарську освітню діяльність (здобуття освіти через надання платних освітніх послуг закладами освіти) і на негосподарську освітню діяльність (здобуття освіти за рахунок державних і місцевих асигнувань).

Однак, враховуючи визначені **межі ліцензування освітньої діяльності**, положення частини 1 статті 24 **ЗУ Про вищу освіту** необхідно розуміти наступним чином:

«Господарська освітня діяльність у сфері вищої освіти провадиться закладами вищої освіти на підставі ліцензій, що видаються центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки, відповідно до закону».

2.2. Принципи ліцензування освітньої діяльності

Відповідно до положень пункту 6 частини 1 статті 7 **ЗУ про ліцензування**, освітня діяльність ліцензується відповідно до вимог цього закону, з урахуванням особливостей, визначених спеціальними законами у сфері освіти.

При цьому положеннями частини 2 статті 7 **ЗУ про ліцензування** встановлено те, що:

«Ліцензування видів господарської діяльності, що відповідно до цієї статті ліцензуються з урахуванням особливостей, визначених законами у відповідних сферах, здійснюється з дотриманням вимог статті 3 цього Закону» [3].

В свою чергу, положеннями частини 1 статті 3 **ЗУ про ліцензування** встановлено наступні Принципи державної політики у сфері ліцензування, які мають значення для розуміння умов ліцензування у сфері освіти:

«1) *принципі єдиної державної системи ліцензування, що реалізується шляхом:*

...

– *визначення вичерпного переліку документів, що додаються до заяви про отримання ліцензії, виходячи з мінімальної кількості таких документів, достатніх лише для підтвердження виконання вимог відповідних ліцензійних умов;*

...

3) *принципі дотримання законності шляхом того, що:*

...

– *виключно законами визначаються підстави для видачі ліцензії, ... відмови у видачі ліцензії, ... розширення та звуження провадження виду господарської діяльності ліцензіатом ... анулювання ліцензії повністю або частково ...;*

– *вимоги ліцензійних умов мають бути однозначними, прозорими та виключати можливість їх суб'єктивного застосування органами ліцензування чи ліцензіатами;*

4) *принципі пріоритетності захисту прав, законних інтересів, життя і здоров'я людини, навколишнього природного середовища, захисту обмежених ресурсів держави та забезпечення безпеки держави, що передбачає:*

– *ліцензування застосовується лише до такого виду господарської діяльності, провадження якого становить загрозу порушення прав, законних інтересів громадян ...;*

5) *принципі рівності прав суб'єктів господарювання, що передбачає:*

...

– *встановлення єдиних вимог ліцензійних умов шляхом визначення їх відповідності рівням ризику від провадження відповідного виду господарської діяльності;*

– *унікнення необґрунтованих обтяжень чи зайвих адміністративних процедур;*

– *заборону використання ліцензування видів господарської діяльності для обмеження конкуренції» [3].*

Більш того, положеннями частини 2 статті 1 **ЗУ Про вищу освіту** встановлено те, що:

«Терміни «ліцензія», «ліцензійні умови», «орган ліцензування» вживаються в цьому Законі у значеннях, наведених у Законі України «Про ліцензування видів господарської діяльності» [2].

В свою чергу, відповідно до положень частини 1 статті 1 **ЗУ про ліцензування**:

«ліцензійні умови – *нормативно-правовий акт Кабінету Міністрів України, іншого уповноваженого законом органу державної влади, положення якого встановлюють вичерпний перелік вимог до провадження господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, обов'язкових для виконання ліцензіатом, та вичерпний перелік документів, що додаються до заяви про отримання ліцензії» [3].*

Враховуючи вищевказані положення, **принципи ліцензування освітньої діяльності** можливо викласти наступним чином:

«1. *Права і законні інтереси людини є пріоритетом при застосуванні ліцензування освітньої діяльності.*

2. *Ліцензійні умови освітньої діяльності повинні відповідати наступним вимогам:*

– *повинні бути єдиними для всіх закладів освіти і повинні встановлювати вичерпний перелік вимог до провадження господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню (тобто, ліцензійні умови не можуть встановлюватися для кожного закладу освіти окремо, а повинні мати загальний характер і встановлюватися для конкретного виду господарської діяльності);*

– *повинні бути однозначними та виключати можливість їхнього суб'єктивного застосування (тобто, не можуть по-різному трактуватися, а також змінюватися і встановлюватися після надання ліцензії);*

– *повинні бути прозорими (тобто, оприлюдненими завчасно до подання особою заяви і документів на отримання ліцензії щодо освітньої діяльності);*

– *перелік документів, що має додаватися до заяви про отримання ліцензії, повинен складатися лише з документів, які підтверджують виконання єдиних і завчасно оприлюднених вимог ліцензійних умов.*

3. *Ліцензія підтверджує право суб'єкта господарювання на провадження виду господарської діяльності або частини виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню.*

2.3. Особливості ліцензування освітньої діяльності у сфері вищої освіти

Положеннями підпункту 6 частини 1 статті 1 **ЗУ про ліцензування** встановлено те, що: *«ліцензування – засіб державного регулювання провадження видів господарської діяльності, спрямований на забезпечення ... прав та законних інтересів, життя і здоров'я людини ...»* [3].

При цьому положеннями частин 1 і 2 статті 43 **ЗУ Про освіту 2017 року** встановлено:

«1. Ліцензування освітньої діяльності - це процедура визнання спроможності юридичної або фізичної особи надавати освітні послуги на певному рівні освіти відповідно до ліцензійних умов.

2. Освітня діяльність провадиться на підставі ліцензії, що видається органом ліцензування відповідно до законодавства ...» [5].

Це також підтверджується положеннями пункту 15 частини 1 статті 1 **ЗУ Про вищу освіту**, згідно яких:

«ліцензування – процедура визнання спроможності юридичної особи провадити освітню діяльність відповідно до ліцензійних умов провадження освітньої діяльності» [2].

Таким чином, враховуючи **межі ліцензування освітньої діяльності** (описані раніше), можливо зробити висновок про наступне:

«ліцензування освітньої діяльності в сфері вищої освіти – це процедура визнання спроможності юридичної особи провадити відповідно до ліцензійних умов господарську освітню діяльність, що здійснюється на підставі господарського договору, укладеного між закладом освіти і здобувачем освіти, і надавати платні освітні послуги на певному рівні освіти, що мають ціну, яка визначається в грошовій формі і є еквівалентом одиниці послуг, що надаються (продаються) і підлягають оплаті».

Однак, при цьому, необхідно враховувати те, що освітня діяльність має певні унікальні особливості – це єдиний вид ліцензованої господарської діяльності, щодо якого прямо і імперативно встановлено обов'язкові умови доступності в **Конституції України, Європейській Конвенції з прав людини і в Загальній декларації ООН.**

Так, положеннями статті 9 **Європейської Конвенції з прав людини** встановлено те, що *«кожен має право на ... навчання ...»* [10].

Положеннями статті 26 **Загальної декларації ООН** встановлено те, що *«кожна людина має право на освіту»* [11].

Положеннями частин 1, 3 і 4 статті 53 **Конституції України** встановлено:

«Кожен має право на освіту.

...

Держава забезпечує доступність і безоплатність ... вищої освіти ...» [6].

Також, положеннями частин 1 і 9 статті 3 **ЗУ Про освіту 2017 року** встановлено те, що:

«1. Кожен має право на якісну та доступну освіту...»

9. Право на освіту не може бути обмежене законом ...» [5].

Тобто, жоден закон (у тому числі, **ЗУ про ліцензування** чи інші закони) не може обмежувати право людей на освіту.

Відповідно, жодні процедури ліцензування та ліцензійні умови для закладів освіти не можуть встановлювати умови, що можуть обмежити доступ людей до освіти.

Це також підтверджується положеннями підпункту 2 частини 2 статті 3 **ЗУ про вищу освіту**, якими встановлено те, що:

«Державна політика у сфері вищої освіти ґрунтується на принципах: ... доступності вищої освіти» [2],

а положеннями частини 1 статті 4 цього закону встановлено те, що:

«Кожен має право на вищу освіту ... Право на вищу освіту гарантується незалежно від віку» [2].

Зазначене також підтверджується висновком **Конституційного Суду України** у пункті 4.2 **Рішення № 5-рп/2004 від 04 березня 2004 року:**

«Конституційний Суд України вважає, що доступність освіти за конституційно-правовим змістом необхідно розуміти так, що нікому не може бути відмовлено у праві на освіту, і держава має створити можливості реалізувати це право» [8].

Враховуючи вищевказані положення, можливо зробити наступний висновок щодо **Особливостей ліцензування освітньої діяльності у сфері вищої освіти:**

«Ліцензування освітньої діяльності в сфері вищої освіти – це процедура визнання спроможності юридичної особи провадити відповідно до ліцензійних умов господарську освітню діяльність,

що здійснюється на підставі господарського договору, укладеного між закладом освіти і здобувачем освіти, шляхом надання платних освітніх послуг на певному рівні освіти, що мають ціну, яка визначається в грошовій формі і є еквівалентом одиниці послуг, що надаються (продаються) і підлягають оплаті.

Ліцензійні умови можуть визначати якість освіти, але не можуть встановлювати вимоги, що прямо чи опосередковано обмежують доступ людей до освіти.

Держава зобов'язана забезпечити доступ громадян до освіти та відновити право кожного громадянина на доступну освіту, у разі його порушення внаслідок застосування ліцензування освітньої діяльності».

2.4. Ліцензійні умови господарської освітньої діяльності у сфері вищої освіти

Відповідно до положень підпункту 4 частини 1 статті 1 **ЗУ про ліцензування**:

«ліцензійні умови - нормативно-правовий акт Кабінету Міністрів України, іншого уповноваженого законом органу державної влади, положення якого встановлюють вичерпний перелік вимог до провадження господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, обов'язкових для виконання ліцензіатом, та вичерпний перелік документів, що додаються до заяви про отримання ліцензії» [3].

При цьому положеннями частини 9 статті 9 **ЗУ про ліцензування** встановлено те, що вимоги ліцензійних умов мають бути обумовлені особливостями провадження виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, та повинні включати лише наступне:

«1) вичерпний перелік підтвердних документів, що підтверджують відповідність суб'єкта господарювання вимогам ліцензійних умов ...

2) кадрові вимоги щодо:

- мінімальної кількості працівників за окремими посадами ...;
- даних про наявність трудових договорів з усіма найманими працівниками;

3) організаційні вимоги щодо:

- строку повідомлення органу ліцензування про всі зміни даних ...;
- провадження виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, виключно в межах місць провадження господарської діяльності ...;
- провадження виду господарської діяльності виключно з використанням засобів провадження, зазначених у відомостях, поданих органу ліцензування згідно з вимогами ліцензійних умов;
- подання передбаченої законом звітності;
- порядку дій суб'єкта господарювання у разі повного або часткового зупинення дії ліцензії;

4) технологічні вимоги щодо:

- наявності певної матеріально-технічної бази разом з даними, що дають можливість її ідентифікувати;
- доступності місць провадження господарської діяльності для маломобільних груп населення;

5) спеціальні вимоги, передбачені законом, стосовно:

- обмеження щодо суміщення здійснення видів господарської діяльності;
- виконання передбачених законом вимог щодо відокремлення і незалежності;
- можливості провадження видів господарської діяльності лише юридичними особами або лише юридичними особами окремих організаційно-правових форм;
- розміру статутного капіталу;
- ділової репутації» [3].

При цьому положеннями частини 2 статті 9 **ЗУ Про вищу освіту** встановлено аналогічні вимоги до ліцензійних умов:

«Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності визначають:

1) кадрові вимоги до працівників, які мають визначену освітню та/або професійну кваліфікацію;

2) технологічні вимоги щодо наявності певної матеріально-технічної бази разом з даними, що дають змогу її ідентифікувати (для освітніх програм, що передбачають присвоєння професійної кваліфікації з професій, для яких запроваджено додаткове регулювання, та з урахуванням необхідності створення умов для осіб з особливими освітніми потребами);

3) інші вимоги, передбачені Законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності»» [2].

Водночас положеннями статті 43 **ЗУ Про освіту 2017 року** встановлено:

«3. Ліцензійні умови визначаються окремо для кожного рівня освіти ...» [5].

Враховуючи вищевказані положення, **ліцензійні умови господарської освітньої діяльності у сфері вищої освіти** можливо визначити наступним чином:

«Ліцензійні умови у сфері вищої освіти визначаються вичерпним переліком вимог для кожного рівня вищої освіти, дотримання яких має підтвердити заклад освіти.

При цьому такий перелік вимог може включати лише наступне:

1) кадрові вимоги до працівників закладу освіти, які мають визначену освітню та/або професійну кваліфікацію;

2) технологічні вимоги щодо наявності певної матеріально-технічної бази;

3) вичерпний перелік документів, що можуть підтверджувати відповідність суб'єкта господарювання вимогам ліцензійних умов;

4) організаційні вимоги щодо процедури зміни даних суб'єкта господарювання, місця і засобів провадження господарської діяльності, звітності і зупинення ліцензії;

5) спеціальні вимоги щодо суміщення здійснення видів господарської діяльності, відокремлення і незалежності, організаційно-правових форм провадження господарської діяльності, розміру статутного капіталу і ділової репутації.

Ліцензійні умови не можуть включати жодних інших вимог до закладів освіти».

При цьому згідно положень частини 2 статті 24 **ЗУ Про вищу освіту**:

«Для отримання ліцензії на провадження освітньої діяльності здобувач ліцензії подає до органу ліцензування через Єдину державну електронну базу з питань освіти заяву та документи, що підтверджують відповідність забезпечення освітнього процесу заявника ліцензійним умовам провадження освітньої діяльності у сфері вищої освіти ...

...

Здобувачі ліцензії та ліцензіати повинні забезпечити виконання ліцензійних умов, що затверджені відповідно до закону» [2].

Таким чином, можливо вкотре зробити висновок про те, що ліцензійні умови освітньої діяльності повинні бути повністю оприлюднені завчасно для того, щоб особа, яка бажає здійснювати освітню діяльність, могла підготувати документи для їхнього подання на отримання ліцензії. Тобто, ліцензійні умови повинні бути оприлюднені до подання заяви і не можуть встановлювати нові вимоги після подання особою заяви на отримання ліцензії, і тому жодні вимоги, встановлені для закладу освіти після подання таких документів або після отримання ліцензії, не є ліцензійними умовами.

При цьому заклади вищої освіти зобов'язані під час провадження господарської діяльності щодо надання платних освітніх послуг дотримуватися лише ліцензійних умов (тобто, умови, які оприлюднені завчасно до подання ними заяви), вичерпний перелік яких наведено вище і встановлено **ЗУ про ліцензування** і **ЗУ Про вищу освіту**.

2.5. Поняття «Ліцензований обсяг» у сфері вищої освіти і умови його застосування

Насамперед необхідно звернути увагу на те, що «ліцензований обсяг» не входить до складу обов'язкових ліцензійних умов, встановлених **ЗУ про ліцензування** і **ЗУ Про вищу освіту** і тому заклади освіти не зобов'язані його дотримуватися.

Більш того, згідно положень підпункту 24-2 частини 3 статті 32 **ЗУ Про вищу освіту**:

«Заклади вищої освіти мають рівні права, що становлять зміст їх автономії та самоврядування, у тому числі мають право:

...

24-2) встановлювати нормативи чисельності осіб, які навчаються, на одну посаду науково-педагогічного та наукового працівника» [2].

Враховуючи вищевикладене, можливо зробити висновок про те, що заклади вищої освіти самостійно встановлюють загальну чисельність осіб, які можуть навчатися в такому закладі освіти залежно від кількості науково-педагогічних та наукових працівників, і це є основним правом автономії закладу вищої освіти.

В свою чергу, в законодавстві України існує суперечливе положення частини 3 статті 24 **ЗУ Про вищу освіту**, яким встановлено наступне:

«Ліцензія на провадження освітньої діяльності надається рішенням органу ліцензування про надання суб'єкту господарювання права на провадження освітньої діяльності на певному рівні вищої освіти в межах ліцензованого обсягу ...

Ліцензований обсяг встановлюється на певному рівні вищої освіти ... і визначає максимальну сумарну кількість здобувачів вищої освіти, які можуть протягом одного календарного року вступити на навчання до закладу вищої освіти, бути поновлені у ньому або переведені до нього з інших закладів вищої освіти для здобуття вищої освіти відповідного рівня, або за відповідною освітньою програмою.

Звуження провадження освітньої діяльності у сфері вищої освіти в закладі вищої освіти (відокремленому структурному підрозділі) - це зменшення ліцензованого обсягу на певному рівні вищої освіти або для певної освітньої програми, що передбачає присвоєння професійної кваліфікації з професій, для яких запроваджено додаткове регулювання.

Розширення провадження освітньої діяльності у сфері вищої освіти у закладі вищої освіти (відокремленому структурному підрозділі) - це збільшення ліцензованого обсягу на певному рівні вищої освіти або для певної освітньої програми, що передбачає присвоєння професійної кваліфікації з професій, для яких запроваджено додаткове регулювання» [2].

Фактично, згідно цього положення, «ліцензований обсяг» є вимогою, яка не входить до вичерпного переліку обов'язкових ліцензійних умов, не є єдиною вимогою для всіх закладів освіти і не оприлюднюється завчасно, а встановлюється після видання ліцензії окремо для кожного закладу освіти, але при цьому визначається як обов'язкова вимога для закладів вищої освіти щодо загальної кількості здобувачів освіти (в порушення автономії закладів освіти і без окремого визначення здобувачів платної освіти і здобувачів безоплатної освіти, яка взагалі не підлягає ліцензуванню).

Таким чином, можливо стверджувати про те, що зазначене положення створило наступну правову колізію в частині «ліцензованого обсягу»:

– в цьому положенні вимога «ліцензованого обсягу» визначена як вимога, яку зобов'язані дотримуватися заклади освіти, але в іншому положенні ця вимога не включена до вичерпного переліку ліцензійних умов і тому не є обов'язковою до виконання;

– в цьому положенні вимога «ліцензованого обсягу» встановлює максимальну кількість здобувачів освіти у закладі освіти і таким чином суперечить умовам автономії закладів освіти, які згідно інших положень мають право самостійно визначати кількість здобувачів освіти.

Враховуючі вищевикладене, а також описані вище **Межі і принципи ліцензування освітньої діяльності, Особливості ліцензування освітньої діяльності у сфері вищої освіти і Ліцензійні умови господарської освітньої діяльності у сфері вищої освіти**, можливо зробити висновок про те, що вказані положення (в частині правової колізії) не повинні суперечити **ЗУ про ліцензування і ЗУ Про вищу освіту** і повинні завжди трактуватися на користь суб'єкта господарської діяльності і здобувачів освіти, що також підтверджується наступним.

Так, вичерпний перелік **Ліцензійних умов господарської освітньої діяльності у сфері вищої освіти** (описаний раніше), який встановлений **ЗУ про ліцензування і ЗУ Про вищу освіту**, не містить жодної вимоги щодо ліцензованого обсягу та максимальної кількості здобувачів вищої освіти, оскільки це є прерогативою закладу вищої освіти в межах його автономії і є умовою здійснення господарської діяльності без дискримінаційних обмежень, встановленою положеннями статті 31 **ГК України** [1].

Таким чином, можливо зробити висновок про те, що ліцензований обсяг не є частиною ліцензійних умов, передбачених положеннями частини 9 статті 9 **ЗУ про ліцензування** і частини 2 статті 9 **ЗУ Про вищу освіту** та, відповідно, не є обов'язковою ліцензійною умовою, якої має дотримуватися заклад освіти, з огляду на наступне:

– ліцензований обсяг не є єдиною (однаковою) і прозорою (завчасно оприлюдненою) умовою для всіх закладів освіти, а встановлюється для кожного закладу освіти окремо вже після подання заяви на отримання ліцензії;

– термін «ліцензований обсяг» визначає кількість осіб, які здобувають як платну освіту (в межах господарської діяльності закладу освіти, яка ліцензується), так і безоплатну освіту (яка надається за межами господарської діяльності закладів освіти і яка не ліцензується), - тобто не стосується виключно ліцензованої господарської діяльності;

– ліцензований обсяг не може встановлювати максимальну кількість здобувачів платної вищої освіти, оскільки це є прерогативою закладу вищої освіти в межах його автономії і умовою здійснення господарської діяльності без дискримінаційних обмежень.

Враховуючи вищевикладене, а також те, що ліцензійні умови не містять жодних вимог про кількість здобувачів освіти, то ліцензований обсяг не може визначати жодного обов'язкового об-

сягу кількості здобувачів вищої освіти для закладів освіти, а може лише рекомендувати обсяг таких здобувачів, який може пропонуватися для закладів освіти залежно від наявної у них кількості викладачів та технічного забезпечення та для забезпечення якості освіти.

Однак, заклади вищої освіти можуть це враховувати або не враховувати у своїй діяльності, оскільки самі забезпечують якість і ефективність освіти на практиці, а не теоретично, як це робить Центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки.

В свою чергу, Центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки може лише перевіряти якість освіти з урахуванням наданих рекомендацій, шляхом проведення Інституційного аудиту, як це передбачено положеннями статті 45 **ЗУ Про освіту 2017 року** [5], але не може встановлювати обмеження щодо кількості осіб, які можуть навчатися у закладі освіти.

У разі, якщо під час Інституційного аудиту буде встановлено те, що кількість викладачів або матеріально-технічна база закладу освіти не дозволяє забезпечити належне навчання всіх здобувачів освіти, які вступили до цього закладу, то Центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки не може позбавити заклад освіти ліцензії, а може лише вчинити дії щодо забезпечення (відповідно до вимог статті 53 **Конституції України** [6]) фінансування цього закладу освіти для забезпечення якості освіти всіх здобувачів освіти цього закладу освіти або запропонувати здобувачам освіти здобувати освіту в іншому закладі освіти на аналогічних умовах.

Більш того, необхідно звернути увагу на те, що на відміну від інших видів господарської діяльності, що ліцензується (таких, як продаж алкогольних і тютюнових виробів, діяльність казино тощо), освітня діяльність має певні особливості, які встановлені **Конституцією України**.

Так, згідно положень статті 53 **Конституції України** [6] і висновків Конституційного Суду України (наведені раніше), кожна особа має право доступу до освіти, а держава зобов'язана забезпечити цей доступ.

Тобто, у разі, якщо у закладі освіти недостатні умови для надання освіти, то Держава (в особі Центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки) зобов'язана не обмежувати кількість здобувачів платної освіти, а надати закладу освіти допомогу та додаткові умови, які забезпечать доступ людей до освіти.

Таким чином, ліцензований обсяг не може обмежувати кількість здобувачів освіти у закладі освіти, оскільки це обмежує право здобувачів освіти на отримання освіти, встановлене імперативними нормами частини 1 статті 53 **Конституції України**.

Відповідно, термін «ліцензований обсяг» має лише рекомендаційний характер для здійснення господарської освітньої діяльності або може застосовуватися органами центральної влади у сфері освіти за межами ліцензійної діяльності для визначення кількості здобувачів безоплатної освіти (за рахунок державних і місцевих асигнувань).

Враховуючи вищевикладене, а також **Межі і Принципи ліцензування освітньої діяльності, Особливості ліцензування освітньої діяльності у сфері вищої освіти та Ліцензійні умови господарської освітньої діяльності у сфері вищої освіти**, можливо зробити наступний висновок щодо визначення «ліцензованого обсягу» і умов його застосування у сфері вищої освіти:

«Ліцензований обсяг є умовним поняттям, яке має рекомендаційний характер для забезпечення якості освіти.

При цьому ліцензований обсяг не є вимогою обов'язкових ліцензійних умов, яких має дотримуватися заклад вищої освіти, і не може застосовуватися органами центральної влади у сфері освіти і науки для обмеження кількості здобувачів платної вищої освіти в жодному закладі освіти.

Органи центральної влади у сфері освіти і науки можуть застосовуватися вимоги ліцензійного обсягу лише поза межами ліцензійних умов господарської освітньої діяльності і лише для визначення сумарної кількості здобувачів безоплатної вищої освіти (за рахунок державних і місцевих асигнувань), які можуть протягом одного календарного року вступити на навчання до закладу вищої освіти, бути поновлені у ньому або переведені до нього з інших закладів вищої освіти для здобуття безоплатної вищої освіти відповідного рівня або за відповідною освітньою програмою (у тому числі, в межах державного замовлення)».

Зазначений висновок щодо «ліцензованого обсягу» повністю корелюється з положеннями пунктів 4 і 8 статті 78 **ЗУ Про освіту 2017 року**, які визначають фінансування освіти і також застосовують термін «обсяг» лише у наступному значенні:

«... 4. Держава створює умови для забезпечення фінансування здобуття особами освіти в **обсязі**, необхідному для досягнення результатів навчання, передбачених стандартами освіти, та виконання закладами освіти державної та комунальної форм власності ліцензійних умов ...

8. Фінансування вищої і післядипломної освіти здійснюється за рахунок коштів державного, місцевого бюджетів та інших джерел, не заборонених законодавством» [5].

Таким чином, термін «ліцензований обсяг» також може застосовуватися до державного замовлення, умови якого визначаються положеннями частин 1 і 7 статті 72 **ЗУ Про вищу освіту** наступним чином:

«1. Показники державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою формуються за рівнями вищої освіти та спеціальностями з урахуванням середньострокового прогнозу потреби у фахівцях на ринку праці центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері економічного розвитку і торгівлі, у порядку, встановленому законом, за участю закладів вищої освіти, Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, роботодавців та їх об'єднань.

...

7. Інформація про **обсяги** розміщеного державного замовлення в розрізі закладів вищої освіти, спеціальностей і рівнів вищої освіти, ... оприлюднюється державними замовниками на їх офіційних веб-сайтах кожного року не пізніше 1 жовтня» [2].

2.6. Особливості застосування Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності» від 30 грудня 2015 р. за № 1187 (далі – Постанова КМУ № 1187)

2.6.1. Насамперед необхідно звернути увагу на те, що відповідно до преамбули **Постанови КМУ № 1187**, вказана постанова прийнята відповідно до пункту 6 частини першої статті 7 і частини другої статті 9 **ЗУ про ліцензування** [7], тобто межі її трактування і застосування обмежуються вимогами **ЗУ про ліцензування**.

Таким чином, застосування цих Ліцензійних умов необхідно здійснювати з урахування вищевикладених принципів, меж, умов, особливостей і вичерпного переліку вимог.

Це також підтверджується положеннями пункту 22 Розділу «Організаційні вимоги щодо започаткування та провадження освітньої діяльності» **Постанови КМУ № 1187**, згідно яких отримувач ліцензії і ліцензіат (заклад освіти), а також їхня діяльність повинні відповідати лише вимогам Ліцензійних умов щодо започаткування та провадження освітньої діяльності на певному (певних) рівні (рівнях) або у сфері (сферах) освіти в кожному місці провадження освітньої діяльності [7].

Тобто, в частині ліцензійної діяльності, заклади освіти не зобов'язані дотримуватися будь-яких інших вимог, які не входять до вичерпного переліку Ліцензійних умов, визначеного вище.

Окрім цього, положеннями пункту 3 Розділу «Загальні положення» **Постанови КМУ № 1187** встановлено види освітньої діяльності, які підлягають ліцензуванню, зокрема зазначено наступне:

«Ліцензуванню підлягають такі види освітньої діяльності:

на рівні вищої освіти - за певним рівнем вищої освіти (початковий (короткий цикл), перший (бакалаврський), другий (магістерський), третій (освітньо-науковий/освітньо-творчий), за освітніми програмами, що передбачають присвоєння професійної кваліфікації з професій, для яких запроваджено додаткове регулювання на певному рівні вищої освіти ...» [7].

Однак, враховуючи **Межі ліцензування освітньої діяльності**, наведені раніше і обґрунтовані вимогами законодавства України, вказані положення **Постанови КМУ № 1187** необхідно розуміти так, що ліцензуванню підлягає лише та освітня діяльність, яка є господарською діяльністю, що здійснюється на підставі господарського договору, укладеного між закладом освіти і здобувачем освіти, і спрямована на надання платних освітніх послуг, що мають ціну, яка визначається в грошовій формі і є еквівалентом одиниці послуг, що підлягають наданню (продажу) і оплаті.

2.6.2. Окремо необхідно звернути увагу на те, що положеннями підпункту 1 пункту 2 Розділу «Загальні положення» **Постанови КМУ № 1187** визначено поняття «ліцензованого обсягу»:

«ліцензований обсяг на рівнях вищої освіти – визначена ліцензією максимальна сумарна кількість здобувачів вищої освіти на певному рівні вищої освіти або для певної освітньої програми, що передбачає присвоєння професійної кваліфікації з професій, для яких запроваджено додаткове регулювання, на відповідному рівні вищої освіти, які можуть протягом одного календарного

року вступити на навчання до закладу вищої освіти, бути поновлені у ньому або переведені до нього з інших закладів вищої освіти для здобуття вищої освіти відповідного рівня, або за відповідною освітньою програмою на певному рівні вищої освіти» [7].

Також, положеннями пунктів 7 і 11 Розділу «Загальні положення» **Постанови КМУ № 1187** встановлено те, що:

«7. Ліцензіат провадить освітню діяльність на рівнях вищої, фахової передвищої, професійної (професійно-технічної) освіти та у сфері післядипломної освіти в межах ліцензованого обсягу ...

11. У разі встановлення факту використання за календарний рік менше 50 відсотків ліцензованого обсягу за певним рівнем вищої освіти або за певною освітньою програмою, що передбачає присвоєння професійної кваліфікації з професій, для яких запроваджено додаткове регулювання, на відповідному рівні вищої освіти, орган ліцензування приймає рішення про звуження провадження освітньої діяльності у закладі освіти з урахуванням найбільшої фактичної кількості здобувачів вищої освіти протягом одного календарного року навчання за певним рівнем вищої освіти або за певною освітньою програмою, що передбачає присвоєння професійної кваліфікації з професій, для яких запроваджено додаткове регулювання, на відповідному рівні вищої освіти.

У разі встановлення факту використання менше 25 відсотків ліцензованого обсягу протягом навчального року за певною спеціальністю орган ліцензування приймає рішення про звуження провадження освітньої діяльності у закладі освіти з урахуванням найбільшої фактичної кількості здобувачів фахової передвищої освіти на одному курсі (році навчання) за відповідною спеціальністю» [7].

В свою чергу, враховуючи умови застосування «ліцензованого обсягу» у сфері вищої освіти, викладені раніше і обґрунтовані нормами законодавства України, «ліцензований обсяг» не є вимогою обов'язкових ліцензійних умов, яких має дотримуватися заклад вищої освіти, і не може застосовуватися органами центральної влади у сфері освіти для обмеження кількості здобувачів платної вищої освіти в жодному закладі освіти.

Зазначене також підтверджується положеннями Розділу «Започаткування та провадження освітньої діяльності на рівні вищої освіти» цієї ж **Постанови КМУ № 1187** (пункти 35–42), які не містять жодної вимоги щодо ліцензованого обсягу, а містить лише наступні ліцензійні умови:

– *«Кадрові вимоги щодо започаткування та провадження освітньої діяльності за рівнем вищої освіти та освітніми програмами, що передбачають присвоєння професійної кваліфікації з професій, для яких запроваджено додаткове регулювання»,*

– *«Технологічні вимоги щодо започаткування та провадження освітньої діяльності для освітніх програм на відповідному рівні вищої освіти»,*

– *«Перелік документів, які подає здобувач ліцензії (ліцензіат) для започаткування (розширення) провадження освітньої діяльності на відповідному рівні вищої освіти або за освітньою програмою, що передбачає присвоєння професійної кваліфікації з професій, для яких запроваджено додаткове регулювання, на відповідному рівні вищої освіти» [7].*

Крім того, застосування «ліцензованого обсягу» не може порушувати принципи автономії закладів освіти, встановлені положеннями підпункту 24-2 частини 3 статті 32 **ЗУ Про вищу освіту** (описано раніше), відповідно до яких заклади вищої освіти самостійно встановлюють загальну чисельність осіб, які можуть навчатися в такому закладі освіти залежно від кількості науково-педагогічних та наукових працівників [2].

Також, застосування «ліцензованого обсягу» не може порушувати умови здійснення господарської діяльності без дискримінаційних обмежень, встановлені і гарантовані положеннями статті 31 **ГК України** [1].

Враховуючи умови застосування «ліцензованого обсягу» у сфері вищої освіти, викладені раніше, термін «ліцензований обсяг», визначений **Постановою КМУ № 1187**, є лише умовним поняттям, яке має рекомендаційний характер для забезпечення якості платної освіти і може визначати лише рекомендований обсяг здобувачів вищої освіти, який може пропонуватися для закладів освіти залежно від наявної у них кількості викладачів та технічного забезпечення та для забезпечення якості освіти. Однак, заклади вищої освіти можуть як враховувати, так і не враховувати ці рекомендації у своїй діяльності, оскільки самі забезпечують якість освіти.

При цьому, як вже зазначалося раніше, органи центральної влади у сфері освіти можуть застосовувати вимоги ліцензованого обсягу поза межами ліцензійних умов господарської освітньої

діяльності для визначення сумарної кількості здобувачів безоплатної вищої освіти (за рахунок державних і місцевих асигнувань), які можуть протягом одного календарного року вступити на навчання до закладу вищої освіти, бути поновлені у ньому або переведені до нього з інших закладів вищої освіти для здобуття безоплатної вищої освіти відповідного рівня або за відповідною освітньою програмою (у тому числі, в межах державного замовлення).

3. Висновок

Враховуючи все вищевикладене, можливо зробити узагальнюючий висновок про наступне:

«Ліцензуванню підлягає лише та освітня діяльність, яка є господарською діяльністю.

Ліцензійні умови можуть визначати якість освіти, але не можуть встановлювати вимоги, що прямо чи опосередковано обмежують доступ людей до освіти.

Ліцензійні умови у сфері вищої освіти визначаються вичерпним переліком вимог для кожного рівня вищої освіти, дотримання яких має підтвердити заклад освіти. При цьому такий перелік вимог може включати лише наступне:

1) кадрові вимоги до працівників закладу освіти, які мають визначену освітню та/або професійну кваліфікацію;

2) технологічні вимоги щодо наявності певної матеріально-технічної бази;

3) вичерпний перелік документів, що можуть підтверджувати відповідність суб'єкта господарювання вимогам ліцензійних умов;

4) організаційні вимоги щодо процедури зміни даних суб'єкта господарювання, місця і засобів провадження господарської діяльності, звітності і зупинення ліцензії;

5) спеціальні вимоги щодо суміщення здійснення видів господарської діяльності, відокремлення і незалежності, організаційно-правових форм провадження господарської діяльності, розміру статутного капіталу і ділової репутації.

Ліцензійні умови не можуть включати жодних інших вимог до закладів освіти.

Ліцензійні умови повинні бути оприлюднені до подання заяви і не можуть встановлювати нові вимоги після подання особою заяви на отримання ліцензії.

Держава зобов'язана забезпечити доступ громадян до освіти та відновити право кожної особи на доступну освіту у разі його порушення внаслідок застосування ліцензування освітньої діяльності.

Ліцензований обсяг, визначений положеннями ЗУ про вищу освіту і Постановою КМУ № 1187, не може встановлюватися і застосовуватися до господарської освітньої діяльності щодо надання платної освіти і не може обмежувати кількість здобувачів платної освіти у закладі освіти».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Господарський кодекс України. (2003). № 436-IV.
2. Закон України «Про вищу освіту». (2014). № 1556-VII.
3. Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності». (2015). № 222-VIII.
4. Закон України «Про освіту». (1991). № 1060-XII.
5. Закон України «Про освіту». (2017). № 2145-VIII.
6. Конституція України. (1996). № 254к/96-ВР.
7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності». (2015). № 1187.
8. Рішення Конституційного Суду України № 5-рп/2004. (2004).
9. Цивільний кодекс України. (2003). № 435-IV.
10. The Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedom (Council of Europe). (04.11.1950).
11. The Universal Declaration of Human Rights (UN). (10.12.1948). Resolution № 217 A (III).